

Musikkens ringvirkninger

Hvordan kan musikk gi positive ringvirkninger i barnehagen, med særlig fokus på språkutvikling.

Av:

Ida Sofie Mjønesaune

Kandidatnummer: 16

Fordypning:

Musikk, drama og kunst og håndverk

Emnekode: BHBAC3910

Trondheim, april 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	3
1.1 Bakgrunn for valg av tema	3
1.2 Problemstilling	4
1.3 Oppgavestruktur	5
2.0 Teori	5
2.1 Viktigheten av musikk	5
2.2 Den tidlige språkutviklingen.....	8
2.3 Språkvansker	9
2.4 Pedagogens rolle og kompetanseutvikling	11
2.5 Rammeplan	11
3.0 Metode	12
3.1 Valg av metode og innsamlingsstrategi.....	12
3.2 Beskrivelse av gjennomføring.....	13
3.3 Etske retningslinjer.....	13
3.4 Kritikk	14
3.4.1 Kildekritikk.....	14
3.4.2 Metodekritikk	14
3.5 Analysearbeid	15
4.0 Presentasjon av innsamlet data	15
4.0.1 «Hva opplever du at musikk og sang bidrar til?»	16
4.0.2 «På hvilken måte opplever du at musikk og sang påvirker fellesskapet i barnehagen?»	16
4.0.3 «På hvilken måte synes du musikk og sang er viktig i barnehagen?»	17
4.0.4 «Hvordan jobber dere med å fremme barns språkutvikling?»	17
4.0.5 «På hvilken måte ser dere at musikken har betydning for barnas språk?»	18
4.0.6 «Hvilke erfaringer har du knyttet til musikk og sang som forebyggende mot språkvansker og generell språkutvikling?»	18
4.0.7 «Hvordan bruker dere sang og musikk i deres barnehage?»	18
4.0.8 «Foregår musikk – og sangaktiviteter mest på en planlagt eller spontan måte? Når, hvor og hvordan?»	19
4.0.9 «Hvordan er en typisk musikk-/sangsamling hos dere? Hvilke sanger bruker dere? Hvorfor akkurat disse? På hvilken måte er barna delaktige?»	19
5.0 Drøfting av funn	20
5.1 Musikkens positive ringvirkninger.....	20
5.1.1 Relasjoner og fellesskapsfølelse gjennom musikk	20
5.1.2 Glede og trivsel gjennom sang	21
5.1.3 Trygghet til å vokse - vinger som kan fly.....	22
5.1.4 Bevegelsesglede gjennom sang og musikk	22
5.1.5 Bearbeiding av følelser gjennom musikk	23
5.2 Bade barna i språk - sang som instrument for språkutvikling og bedring av språkvansker	23
5.3 Voksenrollen	24
6.0 Oppsummering og avslutning.....	25
7.0 Litteraturliste	26
7.0 Vedlegg.....	28
Vedlegg 1: Intervjuguide	28
Vedlegg 2: Samtykkeskjema.....	29

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Musikk og sang har en viktig plass i mitt og antageligvis mange andres hjerter. Ikke fordi at jeg nødvendigvis føler på et talent innenfor faget, men på bakgrunn av *følelsen* jeg får rundt musikk, og da spesielt rundt sang. Musikk/sang fremmer glede, gåsehud, minner og mye mer i meg. Varkøy (2015, s.94) skriver at musikken er med på å utvikle og uttrykke vår identitet, fordi musikken forbinder og vekker følelser og tanker i oss.

Da jeg skulle finne tema for bacheloroppgaven min hadde jeg mange idéer pågående, men fant fort ut at jeg ønsket å undersøke hvilke positive sider sang har i barnehagen, og hvordan sang kan fremme barns språkutvikling og eventuelt bedre språkvansker. Denne idéen oppsto da jeg var i praksis høsten 2021. Jeg ledet et utviklingsarbeid som omhandlet mer musikk/sang i hverdagen, og jeg opplevde at ved å gjøre noe så enkelt som å prioritere mer tid på dette, at det påvirket gruppa og enkeltbarnet i positiv grad - på flere plan. Dermed oppsto det en interesse og et ønske om å lære mer om dette, slik at jeg kan ta med meg kunnskapen ut i arbeidslivet.

Sæter (2019, s.9) skriver at musikk er individuelt og at det skapes ut i fra tidligere musikalske erfaringer, ens kulturelle identitet, kunnskap, følelser og musikksmak. Noe som oppleves umusikalsk for meg kan være det motsatte for den andre. Det er lytteren som opplever mening, og blir påvirket av musikken. Sæter (2019, s. 10) skriver at musikken kan være med på å ramme inn ulike deler av livet. Ruud (2013, s. 45) beskriver musikken som et råstoff som er med på å danne fortellingen om oss selv. Dette kan jeg selv kjenne meg igjen i. Jeg kan huske musikk fra ulike epoker i min barndom og ungdom, som musikk fra reiser, forelskelse, dødsfall - musikk fra nedturen og fra de mange høydepunktene. Når jeg hører «Bohemian Rhapsody», kan jeg minnes mitt første møte med London, musikal og Queen, jeg husker stemninga, den «feel good-følelsen» og mye mer. Musikken fremkaller minner og assosiasjoner fra disse epokene i mitt eget liv, og de sosiale sammenhengene og den eksakte stemningen treffer meg. Jeg har et ønske om å gi barna jeg møter i barnehagen gode assosiasjoner i fra barnehagen og deres tidlige barndom, kanskje fra da vi sang og lo sammen.

Jeg opplever at det er mange likhetstrekk mellom språk, sang og musikk. Dermed kan jeg ikke forstå at det ikke skulle være et godt verktøy for barnehagelærere og øvrige

barnehageansatte i språkarbeidet og generelt. Jeg mener og tror at musikk er med på å samle mennesker både individuelt og til fellesskapet. Når jeg skriver individuelt mener jeg at musikken kan ha en beroligende effekt som bidrar til at man får samlet seg mentalt, og for å få best mulig utbytte tror jeg man bør være samlet i seg selv. Samtidig er musikk gøy og lystbetont, i allefall om man har et variert repertoar og en inkluderende tilnærming. Vi kan skape en møteplass for barna der de kan knytte bånd og skape en god opplevelse, samt kan det gi positive ringvirkninger for helse, språk og språkforståelse. Kulset (2012, s.109) skriver at musikken er lett å bruke, er allemannseie, og at den inkluderer alle uavhengig av kjønn, interesser, kulturell bakgrunn, alder og språk.

Å kunne forstå og gjøre seg forstått språklig sett er viktig for alle mennesker. Det å ha en språkvanske vil trolig oppleves som hemmende i møte med andre. Når jeg har vært ute i barnehagen både som student og som pedagogisk medarbeider har jeg lagt merke til at en stor andel barn har en form for utfordring og vansker knyttet til språket. Det finnes mye forskning på dette området, og det er mange eksempler på at musikk og sang har betydning for barns språklige utvikling. I denne oppgaven skal jeg prøve å forske på dette, men først vil jeg opplyse om en avgrensning jeg har gjort. Jeg vil hovedsakelig rette oppgaven mot de eldste barna i barnehagen, men tar også (i mindre grad) for meg litt om språkvansker generelt sett, litt om de yngste og de som lærer et nytt andrespråk. Alle informantene mine jobber på stor avdeling i barnehagen, og derfor ble dette en naturlig avgrensning.

1.2 Problemstilling

I Rammeplanen finner man et eget fagområde som omhandler kunst, kultur og kreativitet (Pedlex, 2018, s. 32-33). Etter min oppfatning er det store variasjoner i barnehagene og mellom personalet hvor mye tid og rom musikk/sang får. Det er også variasjoner om hvordan det brukes som et verktøy opp mot språkutvikling og forebygging av språkvansker. I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan musikk kan gi positive ringvirkninger i barnehagen, med særlig fokus på språkutvikling.

1.3 Oppgavestruktur

I det første kapittelet har jeg presenterte bakgrunnen for valg av tema, samt problemstillingen. Videre i kapittel to kommer teoridelen som blant annet belyser viktigheten av musikk og det tidlige samspillet. Kapittel tre er metodekapittel, og her tar jeg for meg metoden jeg har valgt for oppgaven og hvorfor. Du får også lese om litt om informantene samt hvordan gjennomføringen foregikk. I slutten av kapittelet er jeg innom kilde- og metodekritikk og videre de etiske retningslinjene for oppgaven før jeg til slutt skriver litt om analyse arbeidet. I kapittel fire kommer presenterer jeg funnene og i kapitel fem drøfter jeg funnene opp mot teori. Til slutt kommer en oppsummering og avslutning.

2.0 Teori

I dette kapittelet skal jeg presentere relevant teori for min oppgave.

2.1 Viktigheten av musikk

Musikk er et vidt felt, men her belyses enkelte områder rundt musikken som er relevant for oppgaven for å vise at musikk er en viktig ingrediens i barnehagen. Musikk har vært til stede like lenge som menneskene har eksistert (Kulset, 2021). Man har brukt musikk som underholdning, og i samtlige sammenhenger: fra sorg til glede, i fest og i gravferd, og i arbeid- og hvile-situasjoner. Varkøy (2015, s.13) skriver om grekerne som anså musikken som en gudегave til menneskene, og uten det musikalske ville ikke noe skaperverk vært helt. Dermed har man stor grunn for å tro at musikk og sang har hatt en signifikant betydning for menneskeheten, og at vi kanskje ikke er laget for å være foruten. Store norske leksikon beskriver musikk som «en kunstform som bruker lyd organisert i tid til å skape berikende opplevelser i gjennom lytting, dans eller framføring» (Ruud, 2021). Det er vanskelig å beskrive musikk med noen få ord, for musikk er så mye. Sæter (2019, s.9) skriver at musikk kan oppleves overalt, men det man oppfatter som musikk er individuelt. Disse variablene er påvirket av smak, følelser, musikalske erfaringer, og kulturell identitet.

Barn som opplever gjentagende negative tilbakemeldinger for sin adferd, vil trolig oppleve et negativt selvbilde, men gode samspillsopplevelser vil kunne forme nye diskurser (Ruud, 2013, s. 43). Ruud (2013, s. 42) forteller om sine opplevelser med å *møtes i musikken*, der man svarer på hverandres initiativ, og er i en felles musikalsk puls der man leker og skaper musikk sammen. Videre forteller han om følelsen som oppstår av å *puste sammen*, som er og

blir en positiv opplevelse for de involverte. Ruud (2013, s. 42) skriver at denne opplevelsen og følelsen kan over tid være med på å styrke identiteten og bidra til en positiv selvfølelse og selvopplevelse til enkeltmennesker. I musikalske samspill vil man få et utvidet språklig og musikalsk repertoar, og også gi personer mulighet til nye handle- og selvforståelsesmåter (Ruud, 2013, s. 43). Ruud skriver at man skaper seg selv gjennom hva vi engasjerer oss i, lever ut og tror på i hverdagen (2013, s. 43).

Sæter (2019, s.11) skriver om Torill Vist sin forskning som viser at det er mye å lære om følelser i musikk sammenheng, noe som definitivt er aktuelt i barnehagen. Man kan for eksempel bruke musikk for å få frem en spesifikk følelse, og bruke musikken og stemningen til å snakke rundt og om de ulike følelsene. På denne måten får barna første- og andrehåndserfaringer med ulike følelser, og det kan gjøre det lettere for barn å snakke om indre følelser i fremtiden. Rammeplanen skriver at barnehagen skal støtte barn i å håndtere utfordringer og mestre motgang samt bli kjent med egne og andres følelser (Pedlex, 2018, s. 13). Kulset (2021) sier: «Vi kan si det på den måten at musikken spiller på mange strenger i oss, og noen av de mange strengene som klinger, vil til enhver tid vekke noen følelser i oss.» (s.80). Varkøy (2015, s. 103) forteller om hvordan musikken har blitt brukt i skolesammenheng, og at man i 1974 brukte musikk for å modne den følelsesmessige siden hos barnet, slik at barnet kunne fungere bedre sosialt og i faglige sammenhenger i skolen.

Musikk kan trolig gjøre helsa godt. Kulset (2021, s.95-98) og flere mener å musisere har en positiv helsefremmende effekt, og rammeplanen (2018, s. 10) er tydelig på at barnehagen skal fremme helse og livsmestring, samt ha en forebyggende funksjon. Det står også at «Barnehagen skal være et trygt og utfordrende sted der barna kan prøve ut ulike sider ved samspill, fellesskap og vennskap.» (Pedlex, 2018, s. 13). Kibsgaard (2019, s. 39) skriver om Freud sin forskning som viser at når vi ler, produserer kroppen endorfiner. Endorfinene er et hormon som demper stress, fremmer velvære og demper smerte. Latter setter fart på blodomløpet, hjertet, musklene, fordøyelsen, hjernen og fyller lungene med luft, og når man er ferdig med å le vil kroppen forberede musklene til å slappe av, og gjøre slik at blodtrykket senkes, og man kan hvile både fysisk og psykisk. Og ikke nok med det, Kulset (2021, s.70) skriver at når vi musiserer sammen kan vi bli mer empatiske og vi synes bedre om hverandre, og vi får en større toleranse for hverandre samt at vi ønsker å hjelpe andre, og setter andres behov foran egne behov. Dette skyldes at hjernen frigjør økte mengder oksytocin. Oksytocin

er også kalt kjærlighetsstoffet, og med økte mengder av oksytocin senkes stresshormoner og vi føler velvære, samt at vi knytter oss lettere til andre mennesker (Kulset, 2021, s.62).

Sæter (2019, s.23) skriver at den vestlige musikkforståelsen er preget av to musikalske grunnelementer: lyd og bevegelse. Disse består igjen av klang, dynamikk, tonehøyde, tempo, rytme, tekstur og form. Klang handler om lyd kvaliteten i det vi oppfatter, og dynamikk er forandring i lydstyrke, samt at det er et element som påvirker og påvirkes av andre musikkelementer. Jeg har opplevd at barn er generelt nysgjerrige på klang og dynamikk, og at de utforsker de fleste lyder med ulik styrke. Når vi går gjennom en tunnel må man rope, viske og teste ut stemmen, og neste gang jeg opplever at et barn er nysgjerrig på klang og dynamikk skal jeg bekrefte det, og ikke avvike utforskningen. Lydjakt kan også være en fin aktivitet å gjøre sammen med barna. Lydjakt går ut på å utforske og gjøre rede for ulike lyder, man kan ha lydjakt i alle miljøer (Sæter, 2019, s.26). Ved å gi barn mangfoldige erfaringer med ulike grunnelementene vil barn etablere en vid bank, og dermed kan de selv skape sang, musikk og bevegelse på en uttrykksfull måte (Sæter, 2019, s.23).

Musikken har vært et dominerende verktøy for å oppdra unge inn i kristen tro og karakter, samt for nasjonalfølelse-bygging. Man måtte pugge salmer og andre nasjonale sanger både i skolen og i kirka. I skolen var musikk en strategi for å utdanne og oppdra barn til å bli gode samfunnsborgere og for deres individuelle kroppslige og åndelige dannelse (Varkøy, s.103). Varkøy (2015, s.102-104) skriver at man har sett en tendens til at musikken har måttet legitimeres, på den måten at man har måttet argumentere for hvorfor man skulle bruke musikk i pedagogisk arbeid, og at fokuset var på musikk som et redskap og ikke om musikkens egenverdi. Varkøy (2015, s.122) skriver at «den snevre nyttetenkningen representerer en antihumanistisk tendens, en tendens som ikke verdsetter noe menneskelig aktivitet som ikke har et mål utenfor seg selv». Slik blir et menneskelig produkt verdsatt, mens en aktivitet vurdert som unyttig og uviktig, og slik kan man kanskje sitte der med en masse materialistiske ting, men med lite indre kapital. «I stedet for å tenke om musikk (og annen kunst) som et middel til tenkning, tenker jeg altså at den musikalske erfaringen er tenkning» (Varkøy, 2015, s.132). Ved å endre synet slik vil man kunne oppleve at musikalske erfaringer er sosial og personlig utvikling, og ikke et middel/verktøy/instrument til sosial og personlig dannelse og utvikling.

2.2 Den tidlige språkutviklingen

Nøkkelen til god kommunikasjon er selve språket, og vi behøver både tale- og kroppsspråk for å uttrykke oss, og for å forstå avsender. Forskning viser at barn er sosiale fra fødselen av, og varm kommunikasjon og følelsesmessig tilstedeværelse er et grunnleggende behov fra første dag (Kulset, 2021, s. 49). I det tidlige samspillet fra barnet er nyfødt handler det om barnet og nærmeste omsorgsperson, om kommunikasjon, mat og stell. Kulset (2021) skriver at spedbarn foretrekker menneskestemmer framfor alle andre lyder, og at tonefallet forteller hva innholdet vil formidle (s.49). Samspillet legger grunnlaget for barnets sosiale- og språkutvikling videre. Forskere mener at nyfødte beveger seg rytmisk i takt med mors talerytme, og dermed lærer barnet morsmålets språkrytme (Aalberg & Semundseth, 2008, s.96). Dette høres logisk ut med tanke på å lære mors dialekt.

Når barnet nærmer seg ettårsalderen kan det ytre enkeltord som vi voksne klarer å forstå ut fra barnets tonefall og tempo. Barnet kan også uttrykke at det ikke ønsker å spise uten å bruke ord. Ord og setninger for seg selv trenger ikke å ha en betydning eller en mening, men måten ordene uttrykkes på, og konteksten rundt, er avgjørende for budskapet til avsenderen. Når vi vokaliserer har vi rytme, dynamikk, artikulasjon, frasering og form i språket vårt. Alt dette er avgjørende for hva vi vil kommunisere. Dette kan sammenlignes med når vi “musiserer”, som vil si at man driver med musikk. I musikk har man også blant annet rytme, dynamikk og form når man for eksempel skal formidle en melodi. Man ser at det er en sammenheng mellom musikk og språk og dermed kan man bruke musikk som en del av barns språkutvikling i barnehagen (Aalberg & Semundseth, s. 97-98, 2008).

Høigård skriver om fire aktiviteter som fremmer barns språkutvikling, og en av disse er å ha gode litterære samtaler. Det omhandler at man snakker med barna om tekster som har blitt lest for dem, og at barna gjenforteller handlingen. Dermed blir det avgjørende å lese jevnlig og gjerne starte med bøker som er tilpasset alderen så tidlig som mulig. Når man snakker om det man har lest, får barn erfaring med å tolke innholdet. Samtidig får de erfaring med å gjenfortelle det de har hørt (Høigård, 2019 s. 168).

2.3 Språkvansker

Noen barn har en språkutvikling som avviker fra det normale. Språkvansker finnes i ulike grader. Noen er sekundære, som betyr at de er som følge av en annen diagnose, mens andre har spesifikke språkvansker som betyr at man har utfordringer knyttet til språket uten at den generelle utviklingen er påvirket. Spesifikke språkvansker kan også være så mangt, Høigård (2019) skriver at vi skiller spesifikke språkvansker i tre: talevansker, språkvansker og språklydvansker.

Talevansker omhandler selve taleorganet, og kan ha ulike årsaker som nevrologiske, organiske og funksjonelle. Som oftest handler barn sine talevansker om funksjonelle årsaker og skyldes feil bruk av stemmen. Årsakene kan være mange, og blant annet kan det stamme fra stress, uro og støy. Dermed er de energiske og mest aktive, og de som strever med å håndtere følelsene sine ekstra utsatt. Om barnet bruker taleorganet feil over lengre tid kan det oppstå fysiologiske forandringer i stemmeleppene, som igjen kan føre til varige talevansker (Høigård, 2019, s. 160). Høigård skriver at det som ofte skjer når man har talevansker er at kommunikasjonen blir forstyrret, ved at fokuset blir på talevansken og ikke på budskapet (s.160). Noe som er uheldig og kan trolig føre til sosiale vansker og at det går ut over selvbildet. Sjøvik (2014, s.177) skriver at negativ respons kan føre til at barnet føler seg som uønsket samspill- og lekepartner, som igjen kan føre til at barnet opplever kommunikasjon som noe negativt, og i verste fall kan barnet slutte å prate. Stammer er også en nokså vanlig taleflytvanske for barn i barnehagealder, disse må få hjelp hos logoped, som vil forta en faglig vurdering om veien videre. Vi i barnehagen blir viktige samarbeidspartnere for logopedene, og Høigård (2019) påpeker viktigheten av å bruke god tid i samtalen med barn som stammer slik at de opplever språklig-mestring og motivasjon (s.160). Det som kjennetegner talevansker er at det er mangel på rytme, flyt og klang, akkurat dette finner vi i musikk, og det kommer vi tilbake til.

Barn er unike, og det gjenspeiler også språkutviklingen. Det kan være utfordrende å skille en vanske fra en varierende utvikling. Forskning har vist at de som har et snevert ordforråd i toårsalderen og som ikke har begynt å sette sammen ord ofte er i det nedre sjiktet når det kommer til lesing og skriving i skolen. Forskningen viser også at de med et forsinket språk ofte også har motoriske og sosiale vansker (Høigård, 2019, s. 163). Storli & Moser (2018, s. 78) skriver hvordan motorisk utvikling står nært andre utviklingsområder, og at et velutviklet

motorisk funksjonsnivå kan føre til positive konsekvenser for andre utviklingsområder. Sjøvik (2014, s.172) skriver om hvordan språket preger vår personlighet, enten i positiv eller negativ retning.

Høigård (2019) skriver at man må arbeide for et sunt innemiljø i barnehagene, der voksne går foran som gode modeller for å unngå høy stemmebruk og unødig støy og stress (s.160). Man går ut ifra at om lag fem til syv prosent av alle barn har en form for spesifikk språkvanske, og majoriteten av disse er gutter (Høigård, 2019, s.159). Dermed er det stor sannsynlighet for at det er flere barn med språkvanser i alle barnehagegrupper. Høigård (2019, s. 161) skriver at tidlig og god hjelp er alfa omega, og ved å ha et rikt og godt generelt opplegg der barn opplever gode samspillserfaringer vil man kunne hjelpe og fange opp flere. Språk- og talevanser kan få store konsekvenser for den enkelte, som kan påvirke videre skolegang, selvbilde, læring, kognitiv utvikling og mye mer. Sjøvik (2014) skriver at forskning og erfaring tilsier at mange barn med språkvanser, også har emosjonelle og/eller sosiale vansker. Videre sier hun: «Dette faktum viser at språket er en viktig del av vår personlighet, og at språklig, sosial og emosjonell fungering i stor grad er innfiltret i hverandre (Sjøvik, 2014, s.172). Derfor er barnehagen en passende arena for å legge til rette for språkutvikling.

Ved hjelp fra nyere vitenskapelige metoder har vi nå mulighet til å sikre kunnskap om barns språkutvikling. Kunnskapen får vi gjennom hjerneforskning. Her kan vi følge med på hjernens utvikling gjennom mange stadier, fra når nevroner står klare til å få utdelt ulike roller ved fødsel, til at nevronene blomstrer og får mange nye synapser. Husby skriver at «enkelte hjernefunksjoner stimuleres optimalt innenfor bestemte tidsvinduer» (2018, s.34-35), og «språkvinduet» er åpent fra fødsel og har sin optimale periode rundt ettårsdagen. Etter puberteten vil språklæring være vanskeligere, og man er i større grad avhengig av tidligere erfaringer, pugging, kunnskap, motivasjon og kognitive prosesser og mer (Husby, 2018, s.36-37).

Wedin (2013, s.25-27) skriver om musikk som kan være med på å utvikle hjernen, og at forskning viser at ni ulike deler av hjernen blir aktivert når man synger eller spiller et instrument. Språk og musikk er medfødte intuitive og nevrologiske begavelser som er en del av nettverket i hjernen. Det kan se ut som om det ikke er noe forskjell på aktiviteten i hjernen når man snakker eller driver med musikk, og det kan virke som om musikk er oppvarmingen til språket i hjernen. Om man studerer bilder av hjernen, ser man at musikk aktiverer flere

områder i hjernen enn noe annet, og det kan se ut som om hjernen «koker» når man hører på musikk. Om man skanner hjernen til et nyfødt barn vil man kunne se at språk og musikk er allerede representert. Hjerneforskning påpeker at man kan sammenligne fonem i språket med klang i musikken på grunn av at hjernen bearbeider det på samme vis (Wedin, 2013, s.25-27)

2.4 Pedagogens rolle og kompetanseutvikling

For å kunne sikre god kvalitet i barnehagen, er man avhengig av personalets kompetanse. Gotvassli (2019, s.151) skriver om hvor viktig en rekrutteringsprosess er, og om hvor viktig det er å ansette riktig person. Det er personalet som skal utføre de ulike oppgavene, dermed blir lederens viktigste jobb å motivere personalet og legge til rette for at personalet får jevnlig mulighet til utvikling samt å øke sin kompetanse. Det er en av barnehagens oppgaver å legge til rette for gode forhold for språkutvikling, og sikre at ansatte har tilstrekkelig kompetanse på dette. Barn med språkvansker er en svært uensartet gruppe, og derfor må tiltakene være generelle i barnehagen. Barnehageansatte må gi barn en opplevelse av at de oppnår noe positivt og at det har en hensikt å bruke språket (Sjøvik, 2014, s.200).

2.5 Rammeplan

I rammeplanen 2017 finner vi fagområdet Kunst, kultur og kreativitet, og her står det at barn skal få utvikle sin kreativitet i fellesskap gjennom ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk. «Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og håndverkskunst, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design» (Pedlex, 2018, s. 32). Personalet har ansvaret for å legge til rette for kunstneriske opplevelser og erfaringer, samt motivere og fremme et mangfold av kultur. Rammeplanen skriver også at personalet må være imøtekommende, lydhøre og anerkjennende overfor barns ulike uttrykk (Pedlex, 2018, s. 33).

Under fagområdet kommunikasjon, språk og tekst står det blant annet at barna skal få utvikle sin språkkompetanse og språkforståelse i barnehagen. Det står også at barna skal få bli kjent med «ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid.» (Pedlex, 2018, s.30). Man skal også stimulere barna til språklig utvikling, bevissthet og nysgjerrighet. Videre står det at «personalet skal oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme» (Pedlex, 2018, s.31).

3.0 Metode

I dette kapittelet gjør jeg rede for valg av metode og selve metoden, samt hvordan jeg har valgt informanter og hvordan prosessen har utartet seg. Videre skriver jeg om analysearbeidet, kildekritikk og metodekritikk og til slutt de etiske retningslinjene. Jeg har valgt å anonymisere informantene mine, derfor omtaler jeg de som: informant 1, 2 og 3.

3.1 Valg av metode og innsamlingsstrategi

En metode er en fremgangsmåte for å kunne løse problemer og finne frem ny kunnskap. Jeg har valgt en kvalitativ metode i min bacheloroppgave. En kvalitativ forskningsmetode har som mål å forstå kompleksiteten innenfor temaet man forsker på ved å få innsikt i en persons erfaringer, følelser og meninger (Larsen, 2017, s.98). For å kunne gjøre dette er man avhengig av å kunne tolke den andre, og dermed blir man selv et avgjørende verktøy i prosessen (Postholm, 2010, s.32).

En kvalitativ innsamlingsmetode kan være intervju, prosjektarbeid, samtaler, observasjoner eller bilder (Bergsland & Jæger, 2014, s.67-68). Metoden jeg har valgt er intervju, og jeg har valgt intervju i skriftlig form: også kalt postintervju. Dalland (2007) forklarer at et postintervju er når informanten selv skriver ned svarene. Ved å velge denne metoden mister man muligheten til å se kroppsspråk og ansiktsuttrykk til informanten, og muligheten til å følge opp svarene (Dalland, 2007, s. 208). Men samtidig får man svar på spørsmålene nedskrevet, samt at informanten får mulighet til å bruke god tid på å resonnerer og skrive ned, noe som kan være positivt. Men samtidig kan det hende at man må bruke tid påurring og oppfølging. Jeg har funnet tre informanter som jeg har gjort avtale med, og disse er også villig til at jeg kan ta kontakt i ettertid og få stilt oppfølgingsspørsmål om det skulle være behov. Ved å ha flere informanter får man et bredere blikk rundt tematikken: om hvordan ulike barnehager arbeider med musikk, sang og språkutvikling.

I intervjuguiden hadde jeg som mål å stille åpne spørsmål i en strukturert form. Guiden inneholdt ulike kategorier, slik at jeg kunne undersøke hva, hvorfor og hvordan de arbeidet med tematikken. I forkant brukte jeg god tid på å undersøke begrep, og for å få en teoretisk forståelse slik at jeg kunne stille gode spørsmål. Larsen (2017, s.99) skriver at fordelen med et strukturert intervju er at de stilles i samme rekkefølge til alle, men at viktig informasjon kan bli borte da informanten ikke har mulighet til å styre selv. Jeg valgte åpne spørsmål slik at informantene skulle få mulighet til å utdype og skrive i dybden. Ved å stille åpne spørsmål får

informanten mulighet til å bruke egne ord, og på den måten får man forhåpentligvis mest mulig informasjon ut av hvert enkelt spørsmål (Larsen, 2017, s. 51).

Informantene jobber som barnehagelærere i tre ulike barnehager i tre forskjellige kommuner i Trøndelag. Det de har til felles ut ifra årsplanene til de enkelte barnehagene, er at de har musikk, sang og språkutvikling i fokus. Det er stor sannsynlighet for at man får gode svar rundt tematikken ved å intervju personer som arbeider i miljøer der tematikken har rom og plass, men selvfølgelig har informantene egne erfaringer, interesser og sin individuelle selvpoppfatning (Larsen, 2017, s.99). Jeg valgte slik for å få tilstrekkelig med materiale for å kunne drøfte og belyse problemstillingen min.

3.2 Beskrivelse av gjennomføring

Når jeg skulle få tak i informanter, kom jeg frem til at det kunne være lurt å spørre folk jeg hadde jobbet med opp igjennom, fra praksis, og kjente som arbeidet som barnehagelærere. Jeg ønsket å få tak i barnehagelærere fra ulike barnehager som kunne svare på intervjuguiden jeg hadde utarbeidet i samråd med veilederne mine. Jeg tok kontakt og fortalte kort om oppgaven og hva det innebar. Etter positivt respons sendte jeg intervjuguiden, og informasjon- og samtykkeskjemaet som utdypet om bacheloroppgaven, og om hva det innebar å være med som informant. Jeg opplyste om ønsket tilbakemeldingsdato, og når datoen nærmet seg sendte jeg en påminnelse. Samtlige sendte svarene tilbake til avtalt tid, noe som gjorde jobben enkel.

3.3 Ethiske retningslinjer

Når man arbeider med personopplysninger, har man et ansvar om å overholde personvern og gi informantene riktige opplysninger om hva det innebærer for de å delta samt hva materialet skal brukes til. Man skal også opplyse at det er frivillig og delta samt at informantene kan trekke seg når som helst i prosessen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 83). I personopplysningsloven står det at man ikke har lov til å behandle personopplysningsinformasjon om personen ikke har samtykket (Personopplysningsloven §8). I min oppgave holdes informantene og barnehagene anonyme for å beskytte deres identitet. Informantene fikk tilsendt informasjon- og samtykkeskjema der de kunne lese om forutsetningene, og om når jeg skulle være ferdig med prosjektet og dermed slette mailkorrespondanse som vi har hatt. Jeg har også valgt å kalle informantene mine med tall. Bergsland og Jæger skriver at man ikke skal offentliggjøre personlig data som kan avsløre

informantene (2014, s.85). I oppgaven har jeg valgt å unnlate sensitive opplysninger som på noen måte kan avsløre informantene mine.

3.4 Kritikk

3.4.1 Kildekritikk

Kildekritikk er et begrep som sier noe om troverdigheten til kildene man har brukt. Det er viktig å vurdere om kildene er troverdig og pålitelig. Dalland (2017, s.152) beskriver to ulike sider som omhandler kildekritikk. Den ene omhandler å finne faglitteratur som belyser problemstillingen på en best mulig måte, mens den andre omhandler det å redegjøre for den faglitteraturen jeg faktisk anvender i oppgaven. Troverdigheten til min oppgave og dens faglighet avhenger av at kildegrunnlaget begrunnes og beskrives godt. I oppgaven min bruker jeg faglitteratur fra pensum og fra ulike forskere med erfaring og kredibilitet. Jeg anvender også sekundærkilder som jeg finner i disse bøkene.

3.4.2 Metodekritikk

Når man bedriver forskningsarbeid, er det viktig å være kritisk og reflektert ovenfor valgt metode. Bergsland og Jæger (2014) skriver at ingen forskningsmetode er feilfri (s.80). De skriver også om begrepene reliabilitet og validitet betydning innenfor kvalitative metoder. Reliabilitet omhandler troverdighet. Om hvor pålitelig datamaterialet er med tanke på antall informanter, og om hvordan det er samlet inn og behandlet samt analysert og tolket (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Forskningen har lite reliabilitet om man har få informanter eller om forskningen gir ulikt svar. Det vil være en fordel om man belyser og er kritisk i alle deler av prosessen, slik at den blir transparent og detaljert. Forskeren må også ta stilling til konteksten for innsamlingen, og hvordan relasjonen til informantene i prosjektet har betydning på informasjonen som blir gitt (Thagaard, 2013, s. 202-203).

Validitet omhandler hvor aktuell og relevant dataene er med tanke på det som blir forsket på. Bergsland og Jæger (2014) skriver at validitet handler om hvor bekreftbar forskningsresultatet er, og kvaliteten på tolkningen (s.80), og Postholm (2010) beskriver validitet som «hvor godt du måler det du vil undersøke» (s.170). For å bygge opp under validiteten er det viktig å ha åpne og gode spørsmål slik at informanten kan gi gode og fylldige svar, og gjerne nedskrevne delspørsmål når man har postintervju.

I min oppgave har jeg valgt flere informanter til å svare på spørsmål som dreier seg om sang, musikk og språkutvikling i barnehagehverdagen. Jeg ønsket bevisst å få flere informanter slik at jeg kunne sammenligne svarene og se om de var likheter og ulikheter i de ulike barnehagene. Jeg opplever at noe av intervjuene var mer utfyllende enn de andre, men at de var nokså enige og samstemte.

3.5 Analysearbeid

Jeg har gjennom studiet vært i ulike barnehager der jeg har observert hvordan de har arbeidet med musikk og språkutvikling. Jeg har også hatt drama, musikk og kunst & håndverk som fordypning. Med dette som grunnlag hadde jeg diverse forventinger til intervju-svarene, men jeg skal være nøye slik at jeg ikke blander svarene med egne meninger og teori. Alle fikk som sagt intervjuguiden skriftlig og jeg antar at de svarte i kronologisk rekkefølge. Jeg ser at noen spørsmål går litt over i hverandre, men det er naturlig nok vanskelig å unngå. Før jeg startet med analysearbeidet hadde jeg lest i boken til Larsen (2017) og funnet et kapittel med en oppskrift for analysearbeid. Der poengterer hun at det første man må gjøre er å lese nøye gjennom gjentatte ganger før en videre leser og tar notater. Dette for å unngå at man går glipp av informasjon. Etter jeg hadde lest og lest og tatt notater, prøvde jeg å dra ut essensielle overordnede temaer for så å sortere innholdet under ulike temaer.

Min forforståelse og holdninger kan prege meg når jeg skal inn å tolke og analysere materiale fra informantene. Det blir viktig å få frem at dette kan påvirke mitt forskningsarbeid. Forforståelsen og den leste teorien legger et viktig grunnlag.

4.0 Presentasjon av innsamlet data

Det kom frem at informantene hadde ulike forutsetninger i barnehagen og noe ulik bakgrunn, men det alle hadde til felles var at de var utdannet barnehagelærere og arbeidet per dags dato med barn i alderen 3-6 år. Informant 1 jobbet på en friluftsavdeling, der de stort sett var ute. Informanten hadde ingen formell musikalsk bakgrunn, og anså seg selv som «ikke spesielt musikalsk». Informant 2 var også utdannet barnehagelærer, samt spesialpedagog. Informanten skriver om sin erfaring med musikkterapi i barnehagesammenheng, og at musikk og sang betyr mye personlig, og at «*musikk og sang er en av de viktigste enkeltdelene i en barnehagehverdag*». Informant 3 skriver at musikk betyr mye, både personlig og i jobbsammenheng, men at det

ofte er andre ting de må prioritere i barnehagehverdagen. Nå skal jeg presentere funnene, og jeg har valgt å presentere de ut fra spørsmålene i intervjuguiden.

4.0.1 «Hva opplever du at musikk og sang bidrar til?»

I svarene fra dette spørsmålet er det fem ting som går igjen, og det omhandler hva de opplever musikk og sang bidrar til. Det de hadde til felles var: latter, glede, samhold, fellesskap og godt humør. Informant 1 forteller om gode opplevelser fra oppsetting av forestillinger med sang og musikk, der hun opplever at prosessen er svært givende, og at den er med på å sveise sammen barnehagen. Informant 2 skriver at «sang og musikk er veldig viktig i barns hverdag» og hun ramser opp mange fordeler, blant annet: vennskap, kan blir kjent med ulike følelser, kunnskapsinnlæring, bedre munnmotorikk, øking av ordforråd, lære setningsoppbygging, kan skape ro inni barn, stimulere fin- og grovmotorikk, samt at det er både takt og rytme i tale og skriving - som igjen bidrar positivt for fremtidig skolegang. Hun skriver at det er mye lettere å lære det du synger og hører i sangen, enn tale som andre formidler til deg. Informant 3 trekker frem det å synge ulike navnesanger, og at det blir da en spenning i luften, og at det er en fin anledning for at enkeltbarn blir sett, der man veksler gode blikk med hverandre, både barn-barn og barn-voksen.

4.0.2 «På hvilken måte opplever du at musikk og sang påvirker fellesskapet i barnehagen?»

Informant 2 skriver følgende «Sang og musikk er jo et felles språk. Tekst trenger ikke å være med for at en skal synge sammen. Dette gjør sang til både et kommunikasjonsmiddel og noe man er felles om, uansett alder og nasjonalitet.». Videre skriver hun om det positive med å ha et felles fokus og at dette er med på å skape tilhørighet og glede. Og at man opplever glede av å være sammen når man synger, og at sang og musikk igjen fører til bevegelse, dans og lek i fellesskap. Hun trekker også frem at man har en høyere grad av tålmodighet, samt at mer glede hører sammen med mindre konflikter. I ett voksen-voksnet perspektiv skriver hun at det skaper en større trygghet voksne imellom når man synger sammen, og at man får en følelse av å dra lasset sammen, samt at smilene og latteren henger lettere med nærværet av musikk og sang. Informant 3 skriver: «Det bidrar i relasjonsbyggingen. Sang er noe barna liker og kan være med på uavhengig av språklig nivå. Fra de går på småbarn er musikk en stor og viktig del av hverdagen som skaper samhold og tilhørighet. Selv om barna ikke kan synge direkte så kan de være med på kroppsbevegelsene og etter hvert får de med seg noen ord i sangen som de «hiver» seg med på. Og videre til storbarn får barna en felles arena de kan delta på uavhengig av funksjons- og språklig nivå. Det skaper en felles arena der barn og voksne bidrar på samme nivå.»

4.0.3 «På hvilken måte synes du musikk og sang er viktig i barnehagen?»

Alle informantene trekker frem at musikk og sang er viktig for barns språkutvikling, og miljøarbeid i den forstand at musikk og sang er inkluderende og bidrar til fellesskap og glede. Informant 2 skriver at «Erfaringa mi er at ofte knyttes det bånd gjennom musikk, som taes med videre ut i hverdagen. Det å ha en felles opplevelse av noe, kan være positivt i andre deler av dagen.». De er også enige i at musikk og sang er et viktig verktøy for å sette rammeplanen ut i live, for eksempel opp imot kulturformidling. Informant 2 nevner også at det å drive med sang og musikk i gruppe er forebyggende mot redselen for å dumme seg ut, og at det kan virke avstressende for enkelt barn. Hun skriver også at man lærer enklere ved å synge, både tekst og innhold. Videre skriver hun at når man kun prater til barn kan man oppleve at de faller av fordi det er kjedelig, vanskelig og forstå eller det er andre impulser som forstyrrer. Men fordi musikk og sang har varierende toner og skifte av toneleie bidrar det til en annen interesse for det som presenteres og dermed kan det bli lettere for barna å holde fokus. Informant 3 skriver: «Det er en positiv måte å jobbe med barns språkutvikling på og det løfter stemningen på avdelingen.»

4.0.4 «Hvordan jobber dere med å fremme barns språkutvikling?»

Informant 1 forteller at de leser bøker, leker med språket og spiller ulike spill for å fremme barns språkutvikling. Hun har også lagt til at de har få eller ingen som strever med språket på avdeling per dags dato, og at metodene de bruker varierer ut ifra hvilken barnegruppe de har. Hun skriver også at hun er godt kjent at musikk og sang er en viktig bidragsyter for språkutviklingen, og at de har forbedringspotensiale rundt tematikken. Informant 2 skriver om viktigheten med å ha et stabilt og rikt språkmiljø, som en naturlig del av barnehagehverdagen, og at man ikke kan arbeide med tematikken bare av og til. Hun skriver: «vi må bade barna i språk» og videre følger hun opp med konkrete arbeidsmetoder som de bruker i hverdagen. Hun sier at de har få, men nyttige bøker som er lett tilgjengelige, og som jevnlig byttes ut. Biblioteket kommer til barnehagen med bøker, og barnehagen er også innom biblioteket og låner bøker selv en gang iblant. De har en hyggelig lesestol der det er plass voksen og barn, med høytlesning eller lydbok. De spiller lydlotto og andre spill i mindre grupper. De benevner begrep og beskriver med passende adjektiv og om hvordan det brukes, samt benevner alt som foregår i barnehagen, samt hva de gjorde i går og hva som skal skje i morgen osv. De bruker konkrete i samling for å synliggjøre, dette kan være sangkort, instrumenter, og lignende, og på denne måten lærer man ved å bruke flere sanser. Hun skriver også at de bruker bevegelsessanger som en metode, og slik får barna vært aktive samt at de kobler ord og bevegelse sammen, og synger sammen med andre. De har også månedens ord, og da henger

ordet synlig og blir snakket om titt og ofte. Til slutt skriver hun at de gjør ulike munnmotorikk øvelser, som konkrete bevegelser og gjennom sang. Informant 3 skriver: «*Vi har hatt et utviklingsprosjekt over 4 år som har gått spesifikt på barns språkmiljø. Dette har gjort oss bevisst på hvordan vi bruker språket i hverdagen. Personalet benevner gjenstander gjennom hele dagen, om det er ved påkledning, ved måltid, i utelek eller innelek. Vi sier ikke «skal du ha den», «skal du ha sånn», «er det slik du mener» osv. Da sier vi feks «er det genseeren din du skal ha», «er det hvitost du skal ha», «er det melk du mener» o.l. Vi retter heller ikke på barnas språklige feil, vi korrigerer ved å gjenta korrekt uttale med tyngde på det aktuelle ordet, som feks. Hvis barnet sier «kan æ få mølk», så sier vi «ja, klart du skal få melk».*».

4.0.5 «*På hvilken måte ser dere at musikken har betydning for barnas språk?*»

Alle informantene skriver at de ser på musikken som en arena for mestring, og spesielt nyttig for de yngste som lærer språk, de med språkvansker, og de som skal lære et nytt andrespråk. Informant 2 skriver at «*Musikken er bygd opp gjennom takt og rytme, og det er også språket vårt*» og «*Det å bruke sang og musikk er mye mer lystbetont i innlæring, enn andre verbale og rytmiske øvelser. Mye læring får du inn gjennom musikken.*». Hun forteller også om at de har lagd enkelte sanger, eller tonesatt en tekst for at innholdet skulle bli enklere å huske. Informant 3 sier: «*Vi rimer mye i de periodene vi har rimsanger f.eks.. Det har også en betydning for barnas språklige takt. De bruker språket og musikken i alle deler av dagen, på denne måten får de rike erfaringer i bruk av språket.*».

4.0.6 «*Hvilke erfaringer har du knyttet til musikk og sang som forebyggende mot språkvansker og generell språkutvikling?*»

Informantene forteller at de har erfart at musikk og sang virker positivt inn på barns språkutvikling, og da særlig opp mot barn med et annet morsmål. Informant 2 legger til at hun aldri har forsket eller undersøkt om sang og musikk påvirker språkutviklingen, men at hun ser at musikk og sang skaper glede og fellesskap, som igjen skaper trygghet i miljøet. Når man trives og er trygg vil læring komme. Hun forteller også om barn som stammet, stammet mye mindre, eller ikke i det hele tatt når de sang. Hennes motto er: «*Trygghet til å vokse – vinger til å fly*».

4.0.7 «*Hvordan bruker dere sang og musikk i deres barnehage?*»

Alle informantene påpeker at det er individuelle forskjeller på de ulike avdelinger og mellom personalet, samt at barnegruppa også spille inn. Informant 1 forteller at de spiller av en del musikk og at de synger i samlingsstund o.l, men at det ofte er andre områder som blir prioritert. De har også felles sangsamlinger med resten av barnehagen, samt at de samarbeider med en skole som har fokus på musikk, dans og sang, og at skolestarterne er på kor en time i

uken. Informant 2 skriver om at det er mer sang enn musikk, både bevisst, ubevisst, planlagt og spontant. De bruker sang før måltid, i lek, ved påkledning, i forbindelse med dotrening, i overgangssituasjoner og samling. Hun skriver at de bruker musikk fra medier mer planlagt, og at dette brukes til avslapning, til dans også videre, og hun legger til at hun opplever at det krever mer enn å bare synge. Videre skriver hun at instrumenter brukes sjeldent, fordi det krever en voksen, tid og rom, og når de bruker instrumenter er det hovedsakelig trommer og rytmeegg i samling. Informant 3 forteller at de bruker sang først og fremst i samlingsstunder, men også annen form for musikk gjennom dagen, som bakgrunnsmusikk, dans og bevegelseslek, i stellesituasjoner og før måltid.

4.0.8 «Foregår musikk – og sangaktiviteter mest på en planlagt eller spontan måte? Når, hvor og hvordan?»

Informantene forteller at sang foregår ofte spontant, både inne og ute og generelt i samtlige kontekster. I fra lek sammenhenger, overgangssituasjoner og ulike aktiviteter. Informant 2 skriver «Det er oftest tradisjonelle barnesanger som brukes, og som kobles opp til den leken som foregår. Det skal sies at de voksne på avdelinga er fortrolig med sang, og synger gjerne i hverdagen. Enkelte voksne synger både når det er barn tilstede, og ikke. Dette skaper glede, ro og trygghet.» Alle de tre informantene skriver at de synger før mat og at de har noen få de varierer med. Informant 1 skriver «Vi er mye på tur, og på tur leker vi ofte ulike sangleker, som «bro, bro brille» og «ta den ring og la den vandre». De har også en tradisjon for fredagsdisco. Informant 2 skriver at sangsamlingene er nøye planlagt. Videre skriver hun at de bruker sang med bevegelse ofte spontant, men mest opp mot de yngste barna og de barna med ulike språkutfordringer. Hun skriver at hun gjør dette for å skape positive opplevelser med bruk av sang og nærhet, sangene kan være: “ro, ro, ro din båt”, “hompetitten” og flere. Hun skriver også at de bruker desidert mest musikk og sang innendørs, men at de kunne tenkt seg å ta det med mer ut også.

4.0.9 «Hvordan er en typisk musikk-/sangsamling hos dere? Hvilke sanger bruker dere? Hvorfor akkurat disse? På hvilken måte er barna delaktige?»

Alle skriver at en sangsamling starter med en fast sang, gjerne en god morgen sang eller en navnesang. Og avslutter også med en fast «hade-bra» sang. Informant 1 skriver at de har sangsamling med hele barnehage, her synges sanger ut fra årstid og måned, samt at barna alltid får komme med ønsker, og de velger bevisst barn fra ulike aldre og avdelinger.

Informant 2 skriver om rammene for samlinga, og at de gjør det bevisst på denne måten fordi at det skal være gjenkjennbart. Hun skriver: «Barna skal vite hva de skal forvente, det er forutsigbart

og skaper en mer ro. Slike samlinger forbinder barna ofte med glede. Forutsigbarhet fører igjen til mindre uønska adferd.» Videre forteller hun om hvordan de bruker konkreter for å inkludere barna: «Jeg mener at i samling skal det alltid være med en eller flere konkreter, eller instrumenter. Konkreter er med på å fokusere og å holde oppmerksomhet. I tillegg hjelper det til å se hvert enkelt barn. Når du bruker konkreter, kan barna være med å bruke disse. Instrumentene går på rundgang, alle barna får, etter tur, delta på bevegelser/ dans etc. For meg er det viktigste at alle barna skal få gjort en ting. Det trenger ikke å være det samme.» Hun skriver også at det bør være minst mulig snakk og mest mulig glidende overganger mellom sangene, slik at barna unngår å miste fokus. Hun skriver også om en sangsamlings-suksesshistorie som de hadde over en lengre periode som endte i en forestilling. Informant 3 skriver at de bruker en del rim-sanger, der det er bilder av ulike dyr eller ting som de setter en kjent melodi til, ellers bruker de sangene «tak over skapet» og «labbetussemann» nå, hun skriver at de har blitt faste sanger i samling i denne perioden. Videre skriver hun at barna kjenner tekstene og bevegelsene utenat, og at det ser ut til at barna liker de godt.

5.0 Drøfting av funn

I dette kapittelet skal jeg drøfte innhentet data opp mot relevant teori, og undersøke hvordan musikk og sang kan gi positive ringvirkninger i barnehagen, med særlig fokus på språkutvikling.

5.1 Musikkens positive ringvirkninger

Funnene fra intervjuene har flere fellestrekk, og det som er tydelig er at de positive bieffektene av bruk av musikk i barnehagen er mange. Jeg skal nå drøfte disse funnene, samt se om de har betydning for barns språkutvikling.

5.1.1 Relasjoner og fellesskapsfølelse gjennom musikk

Sang er med på å bygge samhold og en fellesskapsfølelse. Alle informantene skriver om musikkens evne til å skape glede, latter, fellesskap og bevegelse. Og alle disse ingrediensene gir gode forutsetninger for vennskap og sosiale relasjoner mellom barn og barn, og barn og voksen, dette kan minne om hva Ruud sier om å møtes i musikken (2013, s.43). Høigård (2019, s.15) skriver at barn tilegner seg språk i samspill med andre, og at barn har en naturlig drivkraft for å samhandle og kommunisere. Denne drivkraften er medfødt, og

spedbarnsforskning viser at barn er sosiale vesener fra fødselen av (Høigård, 2019, s. 19). Informant 2 sier at «*Erfaringa mi er at ofte knyttes det bånd gjennom musikk, som tas med videre ut i hverdagen. Det å ha en felles opplevelse av noe, kan være positivt i andre deler av dagen*». Sang er med andre ord en viktig arena for relasjonsbygging. Dette kan støttes også av Kulset (2012) som skriver at musikken inkluderer uavhengig av kjønn, interesse, alder, språk og kulturell bakgrunn. Man kan si at musikk er et universalt språk, man behøver ikke å kunne for å delta. Dermed kan et barn som ennå ikke har et bredt ordforråd eller en lavere språkforståelse lære i relasjon med et annet barn eller en voksen.

Når barna får felles opplevelser gjennom sang, kan dette føre til at det er enklere og mer naturlig å oppsøke hverandre til lek på andre tidspunkt gjennom dagen. Gjennom samspill får de aktivt bruke språket sitt - både det verbale og ikke verbale, samt andre sanser og andre deler av kroppen. Merleau-Ponty hevder at det er gjennom kroppen vi forstår hverandre, slik vi også persiperer med kroppen (Kibsgaard, 2018, s.48). Ord og tanker er sammenvevd med kroppen og skaper forståelse av hverandre. Kibsgaard (2018, s. 13) poengterer også at den viktigste arenaen for å lære språk er i lek med andre barn, og at lek og språk går hånd i hånd. På denne måten kan man argumentere for at sang kan gi indirekte positive ringvirkninger (i tillegg til direkte), med utgangspunkt i at fellessang-opplevelser gir grobunn for lek og samspill. Høigård (2019, s.167) skriver «verdien av en tidlig, god språkutvikling er vel dokumentert gjennom forskning. Et velutviklet språk betyr mye både for barnets liv her og nå og seinere skolegang og læring. På lengre sikt er språket avgjørende for å kunne delta i et moderne demokrati og kunnskapssamfunn.» Dette støttes også av Ruud (2013, s. 43) som sier at når man musiserer sammen styrker man identiteten sin og man opplever positive selvopplevelser samt selvfølelse. Derfor er det grunn til å tro at man blir et resultat av hva man bruker tiden sin på, ergo: mange positive opplevelser er lik god selvfølelse.

5.1.2 Glede og trivsel gjennom sang

Sang kan gi økt trivsel, og føre til mye latter - noe flere av informantene rapporterte. Å le er ikke bare positivt her og nå. Kulset (2021, s.95-98) og flere virker sikre på at musikk har en positiv helsefremmende effekt, fordi kroppen produserer endorfiner og oksytocin når vi ler, som igjen fører til mindre smerte og stress, mer velvære og større toleranse for andre, samt at vi knytter oss lettere til andre. Informantene bekrefter også om dette, og de nevner gjentatte ganger at barna trives godt når musikk er inn i bildet, samt at det blir mye mindre konflikter og uønsket adferd og mer toleranse, og kanskje er det på grunn av at endorfinene og oksytocin

slippes fri? Informant 2 skreiv også om et barn som stammer, men som ikke gjorde det når de sang. Det kan tenkes at barnet likte å synge og slippe å stamme i den arenaen.

5.1.3 Trygghet til å vokse - vinger som kan fly

Informantene skriver også om hvordan glede, latter, fellesskap og bevegelse er med på å skape trygghet mellom mennesker og en indre trygghet i seg selv. Dette kan ha en sammenheng med hvordan enkeltpersonenes indre er i disse situasjonene, og hvordan man blir møtt av andre. Jeg ser dette i sammenheng med hvordan kommunikasjonsferdighetene vår er en del av vår personlighet, og dermed hvordan språket preger vår personlighet, enten positivt eller negativt (Sjøvik, 2014, s.172). En av informantene trakk frem hvordan musikk påvirket arbeidsmiljøet, om hvordan de ble tryggere på hverandre, og når man er trygg på hverandre vil også man kunne yte bedre i sitt arbeid - som også vil smitte over på barna. Dette bekrefter også Drugli som skriver at først må man være trygg for å kunne lære, leke og medvirke (Høigård 2019, s.167).

Informantene forteller om fordelene med å bruke musikk i læringssituasjoner, at budskapet er lettere å huske når man musiserer sammen, og at følelsen man opplever er god, trygg og lystbetont. Høigård skriver at om læring og danning skal være god og høste frukter, må barn delta aktivt, og det må foregå i en sfære der det lønner seg følelsesmessig for barn å delta (2019, s. 168). Slik informantene beskriver slike stunder tyder det på at barna ønsker å delta, og dermed gir det gode muligheter for læring og danning. Og når man er bevisst på at «språkvinduet» *står på vidt gap* i barnehagealder er det dessuten ekstra viktig at man legger opp hverdagen på en positiv måte, og en positiv måte er å bruke musikk aktivt (Husby, 2018, s.36-37).

5.1.4 Bevegelsesglede gjennom sang og musikk

Bevegelsesglede er også en bieffekt informantene nevner. Gleden av å være i bevegelse er også bra for helsa og barns utvikling, og ifølge Eide-Midtsand (2016, s. 46) er talespråk og bevegelse nært sammenknyttet på et nevralt plan. Hun skriver også at de bruker bevegelsesanger som en metode, og slik får barna vært aktive med andre og at de kobler ord og bevegelse sammen, og synger sammen med andre. Kibsgaard skriver om barnas behov for å sanse (2019, s. 58).

5.1.5 Bearbeiding av følelser gjennom musikk

Informantene skriver også om hvordan de har erfaring med musikk i arbeid opp mot følelser, om hvordan man kan formidle og snakke om følelser med støtte fra musikk. Dette er også noe Toril Vist har forsket på, og hun mener musikken får frem ulike følelser, og på den måten får man erfaringer med ulike følelser, samt samtaler rundt temaet som fremmer språkutviklingen og begrepsdybden hos barnet (Sæter, 2019, s.11). Å dikte en sang, og tilpasse stemmeleie ut ifra følelsen man ønsker å formidle er en spennende og levende aktivitet. Man kan for eksempel dikte teksten slik: «Jeg er så trist idag ... fordi jeg har ingen å leke med...» , og bruke en melodi som passer, og gjerne en som man kjenner. Ut fra slike tekster har man mye å reflektere over med barna, og man kan også utfordre de eldste til å gjøre det samme om en følelse de har opplevd tidligere. Dette er også en av de fire aktivitet som Høigård (2019, s. 168) snakker frem som positive for barns språkutvikling. Dette peker på at musikk er en allsidig aktivitet som høster frukter.

5.2 Bade barna i språk - sang som instrument for språkutvikling og bedring av språkvansker

Informantene sier at man ubevisst får øvd munnmotorikken sin når man synger og musiserer. Barn starter å erfare med taleorganet i fra fødselen av, og forskning viser at barnet lærer det prosodiske i språket først, altså intonasjon, fraselengde, betoning og rytme. Den prosodiske utviklingen er grunnleggende for at man skal kunne forstå, lytte og produsere sammenhengende tale. Videre lærer man det segmentelle som omhandler språklidene - vokaler og konsonanter, og hvordan man setter de sammen (Sæter, 2019, s. 82). Det er normalt at barn uttaler på en ufullstendig måte, og i disse sammenhengene er det viktig å ha konteksten støtte seg på. Enkelte barn kan streve med å bruke stemme på en riktig måte, men ved å bruke stemmen mye, og gjerne på en bevisst måte vil man kunne forebygge, i mange tilfeller, og slik får man øvd munnmotorikken sin. «Tre små kinesere» er et eksempel på en lystbetont musikkaktivitet der man får lekt med ulike vokaler, og dermed øker man sin egen bevissthet om hvor vokalene plasseres i munnen.

Høigård (2019, s. 160) presiserer viktigheten med å ha et sunt innemiljø som gir gode forutsetninger for å drive med musisering og andre språkstimulerende aktiviteter sammen. Kulset (2021) skriver at: «*Når vi musiserer, benytter vi oss av momenter som er fordelaktige og tydeliggjørende i enhver form for sosial situasjon, sier Cross og Morley, slik som stemmeleie, ansiktsuttrykk og gjensidig bevegelser. Ikke bare gjør dette at det er lettere å forstå oss, det bidrar også til at vi beholder oppmerksomheten til den eller dem vi*

kommuniserer med, lengre.» (s.54). Dette støttes av informantene som forteller om forutsetningene for en vellykket musikkksamling. Samtlige nevner at man bør ha en fast ramme som består av velkommen-sang og en hade-bra-sang, og at man bør ha en flytende overgang til neste sang og unngå for mye prat. På den måten blir det lettere for barna å ha fokus og være delaktige.

Sang kan brukes som et verktøy for å bedre språkvansker og utvikle språk. Informant 2 sier at hun opplever at «*sang og musikk er veldig viktig i barns hverdag*», fordi det også øker barns ordforråd og man lærer setningsoppbygging ubevisst. I et historisk perspektiv har musikk vært et viktig verktøy for utdanning, oppdragelse og dannelse, mens i nyere tid har kreative fag mistet litt status (Verkøy, 2015, s.122). Derfor er forskning som viser musikkens positive ringvirkninger, som språkfordeler, viktig for at musikk skal ha en stor plass i opplæring.

5.3 Voksenrollen

Barnehagens avgjørende verktøy er ikke det materielle utstyret, men de gode og kunnskapsrike ansatte. Det er derfor svært betydningsfullt at personalet har kunnskap og jobber aktivt med barnehagens språkmiljø, slik at barna får de beste forutsetninger for kognitiv, emosjonell og sosial utvikling (Høigård, 2019, s.15). Språk er en avgjørende faktor for barns utvikling, og vi kjenner til fakta om at den grunnleggende språkutviklingen skjer i barnehagealderen. Dette er også noe rammeplanen påpeker: «Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og en helhetligspråkutvikling.» (Pedlex, 2018, s.19). Informantene forteller om naturlige individuelle forskjeller mellom de ansatte, og påpeker viktigheten om at personalgruppene blir satt sammen slik at man utfyller hverandre. Noe annet som også er essensielt er at pedagogisk leder veileder og inkluderer de øvrige ansatte (Pedlex, 2018, s. 15) Det vil si at det sannsynligvis er store forskjeller fra barnehage til barnehage og innad i en barnehage rundt hvordan musikk/sang vektlegges. Høigard (2019) sier at «For et lite barn vil kvaliteten på barnehagen ikke være bedre enn kvaliteten på de relasjonene som personalet inngår med nettopp det barnet. For de små barna er det de daglige hverdagssituasjonene og det mellommenneskelige samspillet som er sentralt» (s.168). Ergo er det veldig viktig at barnehageledelsen følger opp avdelingens arbeid, og får ansatte samkjørte på praksis i hverdagen.

6.0 Oppsummering og avslutning

I denne oppgaven har jeg drøftet på hvilke måter sang har positive ringvirkninger for barna i barnehagen, med særlig fokus på språkutvikling. Funnene ovenfor, sett opp i mot relevant teori, viser at aktiv bruk av sang/musikk kan være svært betydningsfullt for barna på flere måter. Sang bidrar til å skape et sterkere fellesskap og vi-følelse, som igjen knytter barn og voksne tettere sammen. Sang kan med andre ord være positivt for relasjonsbygging mellom barn-barn og barn-voksne. Musikk/sang fordrer også til bevegelse og dans, som kan være med på å gi livslang bevegelsesglede og gi helsemessige fordeler. Gjennom sang skapes rom for bearbeiding av følelser, som også er bra for folkehelsen. Sang bidrar til bedre språkutvikling, fordi sang inneholder rim og regler som gjentas gang på gang som gjør språkinnlæring lettere for barna, blant annet. Fokus på språkutvikling i barnehagen vil igjen bedre ruste barna for fremtidig skolegang. Sang er også et flott virkemiddel for innlæring på andre områder enn språk også - for eksempel kan det være lettere for å barna å lære hvordan de vasker hendene med en vaske-hender-sang. For å konkludere er det viktig at ansatte i barnehage bruker musikk/sang aktivt i hverdagen, og er klar over fordelene det gir barna.

7.0 Litteraturliste

Bergsland, & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen (p. 155). Cappelen Damm akademisk.

Dalland, O. (2007). Metode og oppgaveskriving for studenter. 4. utgave. Gyldendal Norsk Forlag AS. AS.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Eide-Midsand, N. (2016). Lekenhet ved kulturens utspring. I Jæger, H & Torgersen, J. (red) Barnekultur. (s.42-54). Oslo: Cappelen Damm

Gotvassli. (2019). Boka om ledelse i barnehagen (2. utgave.). Universitetsforlaget.

Husby. (2018). Tidlig språklæring- førstespråk og andrespråk. I Kibsgaard. Veier til språk i barnehagen (red). Universitetsforlaget.

Høigård. (2019). Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig (4. utgave.). Universitetsforlaget.

Iversen, Nicolaysen, K. G., Kongstein, C., & Pedlex. (2018). Rammeplan for barnehagen : innhold og oppgaver (4. utg., p. 43). Pedlex.

Kibsgaard. (2019). Tull og tøys på ramme alvor: i barnehagen. Universitetsforlaget.

Kibsgaard. (2018). Veier til språk i barnehagen (red). Universitetsforlaget

Kulset. (2012). Musikk og andrespråk: Om musikk som verktøy i norskopplæringen av minoritetsspråklige førskolebarn. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet, Institutt for musikk.

Kulset. (2021). Din musikalske kapital (2. utgave.). Universitetsforlaget.

Larsen. (2017). En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode (2. utg., p. 138). Fagbokforl.

Personopplysningsloven. (2018) Lov om behandling av personopplysninger. Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/2018-06-15-38>

Postholm. (2010). Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier (2. utg., p. 242). Universitetsforl.

Ruud. (2013). Musikk og identitet (2. utg., p. 300). Universitetsforl.

Ruud, E (2021, 14.desember) Musikk. I Store norske leksikon. <https://snl.no/musikk>

Sæther, & Angelo, E. (2019). Barnet og musikken: innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter (3. utgave.). Universitetsforlaget.

Semundseth, M. & Aalberg, E.A. (2008). *Språk + musikk = sprusikk*. I Kibsgaard, S. (red.). *Grunnleggende læring i et stimulerende miljø i barnehagen*. (s. 96-108). Oslo: Universitetsforlaget.

Sjøvik. (2014). *En Barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg., p. 379). Universitetsforl.

Storli, R. & Moser, T. (2018). *Boltrelek og lekeslåssing som kommunikasjon*. I Kibsgaard, S. (red.). *Veier til språk i barnehagen*. (s. 76-89). Oslo: Universitetsforlaget.

Thagaard. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (4. utg., p. 244). Fagbokforl.

Varkøy. (2015). *Hvorfor musikk?: en musikkpedagogisk idéhistorie* (3. utg., p. 140). Gyldendal akademisk.

Wedin, Ahlström, S. W., & Schlyter, M. (2013). *Utveckla språket med musik : rörliga rytmer och toner att ta på* (p. 157). Isaberg.

7.0 Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Sang, musikk og språkvansker i barnehagen

Intervju av barnehagelærere

1. Hvordan bruker dere sang og musikk i deres barnehage?
2. Foregår musikk- og sangaktiviteter mest på en planlagt måte eller spontan? Når, hvor og hvordan?
3. Hvordan er en typisk musikk/sang-samling hos dere?
 - Hvilke sanger bruker dere?
 - Hvorfor akkurat disse?
 - På hvilken måte er barna delaktige?
4. Hva opplever du at musikk og sang bidrar til?
5. På hvilken måte opplever du at musikk og sang påvirker fellesskapet i barnehagen?
Gjerne kom med konkrete eksempler, gjerne i et barn/barn - barn/voksen/ - voksen/voksen perspektiv.
6. På hvilken måte synes du musikk og sang er viktig i barnehagen?
7. Hvordan jobber dere med å fremme barns språkutvikling?
8. På hvilken måte ser dere at musikken har betydning for barnas språk?
9. Hvilke erfaringer har du knyttet til musikk og sang som forebyggende mot språkvansker og generell språkutvikling? Har dere erfaringer knyttet til musikk og sang som forebyggende mot språkvansker og generell språkutvikling? På hvilken måte?

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet
«Sang- musikk og språkutvikling»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan ulike barnehagelærere bruker musikk og sang i barnehagehverdagen. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er som sagt å undersøke hvordan ulike barnehagelærere bruker musikk og sang i hverdagen, og om hvordan de arbeider med det opp mot forebygging av språkvansker, og for generell språkutvikling. Jeg vil sende et postintervju på cirka 10 spørsmål, som omhandler temaet. Problemstillingen er: hvordan kan man arbeide med sang og musikk forebyggende mot språkvansker i barnehagen? Oppgaven er en bacheloroppgave.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden jeg har valgt er post-intervju, og hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du svarer skriftlig på noen spørsmål. Det vil ta deg ca. 30 minutter. Post-intervjuet inneholder spørsmål om sang, musikk og språkutvikling i barnehagen. Jeg ønsker også å ha muligheten til å kunne stille oppfølgingsspørsmål, om det skulle være noe jeg ville vite mer om eller om noe var uklart.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.04.22.

Med vennlig hilsen

Johanne Rimul & Grete Storbæk Eriksen

Prosjektansvarlig
(Veiledere)

Ida Sofie Mjønesaune

Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet sang, musikk og språkutvikling. Jeg samtykker til:

- å delta i post intervju.

Dato: 8/3-22

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift.

Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.